

Діти, підлітки та студенти не мають ще чітко сформованої думки про оподаткування, тому потрібно розпочинати роз'яснювальні роботи з ними в якомога ранньому віці. Щоб в майбутньому у їхній свідомості формувалася позитивна оцінка про податкову систему, закони та сплату податків. Таким чином можна виховати суспільство, яке матиме високий рівень культури поведінки з податками. Потрібно ввести у навчальну програму освітніх закладів додатковий предмет (може бути основним у програмі навчання чи факультативним, який задля заохочення може не оцінюватися).

Програма навчання повинна містити наступну інформацію:

- Історія формування податків, аспекти виникнення та встановлення податкової системи на різних етапах розвитку у різних країнах.
- Ознайомлення з основними правами та обов'язками платників податків.
- Знайомство з повноваженнями та основами роботи податкових органів.
- Короткий екскурс по прикладах податкових правопорушень та відповідальність за їх здійснення.

Програма має складатися з багатьох рівнів, які розробляються спеціально під кожну вікову групу учнів, студентів.

Підвищенню податкової грамотності також буде сприяти відкриття у містах та селах музеїв історії податків, в яких буде проілюстрована історія розвитку податкової системи в нашій та інших країнах світу. Можливість відвідин такого музею викликала б жвавий інтерес у молодшого та старшого покоління громадян.

Підвищення рівня податкової культури населення потребує все більш нових та сучасних підходів. Інформаційно-роз'яснювальна робота є одним з напрямків у забезпеченні необхідної інформації платникам та наданні відповідей на питання, котрі періодично виникають при розгляді тем оподаткування.

Податкова культура складається з розуміння громадянами усієї важливості сплати податків і знання своїх прав та обов'язків щодо системи оподаткування, яка діє в країні. Заходи, які застосовуються податковими органами, повинні забезпечувати доступ громадян до послуг в електронному вигляді, сприяти підвищенню податкової культури та мотивації платників зі сплати податків і цим самим збільшувати поступлення до державного бюджету.

1. Андрущенко В. Л. Умови та ідеали податкової культури / В. Л. Андрущенко // *Професійна етика працівника державної податкової служби як складова етики державного службовця України : матер. наук.-практ. конф. – Ірпінь : Національний університет ДПС України, 2006. – С. 13–17*

2. Башинський І. А. Формування податкової культури в Україні / І. А. Башинський // *Зб. наук. праць Херсонського національного технічного університету. – 2011. – Вип. 2 (5). – С. 9–14.*

3. Морально-етичні імперативи податків та оподаткування: [монографія] / В. Л. Андрущенко; Т. В. Тучак. – К.: Алерта, 2013. – 384 с.

4. *Усе про право [Електрон. ресурс]. – Електрон. дані – Режим доступу: <http://www.allpravo.ua/diploma/doc45p0/instrum2717/> – Заголовок з екрану.*

5. Nerre, Birger (2001g) : *The Concept of Tax Culture. In: National Tax Association. Proceedings Ninety-Forth Annual Conference 2001. – Baltimore, Maryland. Edited by Sally Wallace. NTA, Washington DC.*

Л.Л. Лазебник

Університет державної фіскальної служби України

СИСТЕМА ПОДАТКОВОГО ПЛАНУВАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ОПТИМІЗАЦІЇ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Зазвичай суб'єкт підприємницької діяльності намагається мінімізувати свої витрати і максимізувати доходи. Сплата податків не є винятком. Дана діяльність

іменується в літературі по-різному: ухилення від сплати податків, уникнення сплати податків, податкова оптимізація, податкова мінімізація, податкове планування тощо. Аналіз показує, що незважаючи на поширеність публікацій [1-11], в науковій літературі відсутнє чітке розмежування вищезазначених понять, відповідно - немає єдності і в розумінні сутності податкового планування. Більшість науковців, досліджуючи проблему податкового планування, обмежуються теоретичними описами видів податкового планування, форм, методів і принципів його здійснення. У вітчизняній економічній літературі часто використовується калькування іноземної лексики, зарубіжних підходів, натомість - немає достатньо обґрунтованої методології використання податкового планування в підприємницькій діяльності. Актуальним завданням залишається необхідність подолання певного розриву, що намітився між дослідженнями теоретичного і прикладного характеру. Практична затребуваність такого роду досліджень не викликає сумніву.

Економіці нашої країни сьогодні притаманні кризові явища, для неї характерна нестача інвестицій, обігових коштів, старіння основних засобів (ступінь зносу 60,1% станом на кінець 2015 р. за даними Держстату України), науково-технічне відставання від розвинутих країн, значна частка (за різними оцінками 40-60%) «тіньової економіки». У цих умовах податкове планування багатьма підприємницькими структурами розглядається як додатковий засіб підвищення конкурентоспроможності.

Бажання знизити обсяг фіскальних зобов'язань спричиняє використання різноманітних видів і методів податкового планування, спираючись на незбалансованість окремих положень податкового законодавства. Залежно від географії податкового поля податкове планування поділяють на внутрішньодержавне і міжнародне. Міжнародне податкове планування починає активно розвиватися приблизно з 60-х рр. ХХ ст., що співпадає із надбанням деякими країнами яскраво вираженої офшорної спеціалізації. 70-ті рр. ХХ ст. характеризувалися активним розвитком і вдосконаленням технології податкового планування. У 80-90-ті рр. відбувся крутий поворот, що проявилось в обмеженні податкового планування з боку багатьох держав.

Для сучасного етапу податкового планування характерні тенденції посилення контролю та уніфікації податкових вимог для запобігання податковій конкуренції. Швидкий темп, в якому відбувалася глобалізація, і зростання цифрової економіки збільшили можливості транснаціональним корпораціям брати участь в заходах податкового планування. З іншого боку, заходи податкової економії, прийняті міжнародними корпораціями в посткризовий період загального скорочення податкових надходжень, були негативно сприйняті не тільки національними урядовими структурами, але і політиками, платниками податків, засобами масової інформації.

В Україні інтерес до податкового планування пов'язаний із скрутнішими, порівняно з розвинутими країнами, умовами для підприємництва на тлі посиленої конкурентної боротьби. Незважаючи на істотне відставання нашої країни в питаннях податкового планування в період до початку 90-х років минулого століття, зумовлене об'єктивними соціально-економічними причинами, в останнє десятиліття ХХ століття податкове планування в Україні розвивалося динамічно слідом за істотними змінами в податковій системі, що спричинили збільшення кількості податків, їх ускладнення і часті зміни податкового законодавства.

Спираючись на аналіз фахової літератури, можливо виділити історичні етапи розвитку управління оподаткуванням на рівні підприємницьких одиниць. В 1990-1999 роках податкове планування поширювалося у формі ухилення від сплати податків. По мірі розвитку податкової системи, виникнення різних режимів оподаткування, розширення сфери застосування пільг економія на податках стала важливим

додатковим джерелом фінансових ресурсів і способом підвищення конкурентоспроможності продукції підприємств за ціновим фактором. Держава, у свою чергу, почала вживати заходів щодо недопущення зменшення податкових зобов'язань. Особливого значення в цей період набуває ознака законності в плануванні податкових платежів.

Системний підхід до змісту поняття «податкове планування» сформувався в нашій країні в період 2000-2003 років. За критерієм легітимності податкове планування здебільшого асоціюється з пошуком можливостей законної мінімізації податків, а за функціональною ознакою горизонт інтересів податкового планування охоплює не скільки окремі податки і облікові аспекти їх формування, скільки сукупність податкових зобов'язань, що виникають залежно від типу і виду суб'єкта підприємницької діяльності. Таким чином, податкове планування ототожнюється з сукупністю легальних оптимізацій податкових платежів.

В 2004-2008 роках відбувається розуміння обмеженості податкового планування, спрямованого на мінімізацію податкових наслідків за окремими операціями і конкретними податками, що змінило вектор розвитку теорії і практики податкового планування – до оптимізації оподаткування.

Наразі Україна в цілому пододала відставання в питаннях податкового планування від загальносвітових тенденцій, що в першу чергу виражається в кодифікації податкового законодавства, а також у використанні вітчизняними суб'єктами офшорних рахунків. Міжнародний консорціум журналістів-розслідувачів (ICIJ) опублікував базу даних, отриману на основі «панамського архіву». Опубліковані дані ICIJ свідчать про те, що власниками офшорних рахунків є 165 українців і 195 компаній [12].

Податкове планування - це складний організаційно-фінансово-економічний механізм, складовими елементами якого є не тільки економічне обґрунтування та фінансове оформлення документації, але і використання існуючого законодавства з метою планування податкових платежів в рамках здійснення підприємницької діяльності без порушення законодавства.

Податкове планування можна поділити на два етапи (стадії). Перший етап пов'язаний з реалізацією бажання займатися підприємницькою діяльністю. Він полягає у виборі виду діяльності, організаційно-правової форми та місця здійснення підприємницької діяльності, оцінки пільг, що надаються платникам податків. Другий етап податкового планування здійснюється вже безпосередньо в процесі діяльності, коли можливе виділення наступних елементів: вибір режиму оподаткування; виду, умов цивільно-правового договору для оформлення господарських відносин; використання податкових пільг; формування облікової політики (вибір варіантів амортизаційної політики, оцінка матеріально-виробничих запасів при прийнятті до обліку, при відпуску у виробництво та іншому вибутті, метод обліку витрат на виробництво та обчислення фактичної собівартості, порядок створення виробничих резервів); використання прогалін і суперечностей в законодавстві та ін.

Податкове планування починається з визначення податкового поля. Податкове поле – це перелік податків, які суб'єкт підприємницької діяльності повинен перерахувати до бюджету, їх прогностичні обсяги та строки виплат. Прогностичні обсяги податкових платежів розраховуються на основі результатів аналізу фактичних податкових платежів за попередні періоди. Глибина (тривалість) попереднього періоду залежить від строку, протягом якого не було істотних змін податкового законодавства. Податкове поле зазвичай доповнюється переліком пільг з виплати податків, які планується використати. Грамотне застосування максимального спектра пільг, передбачених чинним податковим законодавством - один з найефективніших елементів

податкового планування.

Результативність та ефективність податкового планування на рівні суб'єкта підприємницької діяльності залежать від його правового, інформаційного, нормативного, технічного, кадрового та методичного забезпечення. Інформаційне забезпечення податкового планування - це сукупність інформаційних ресурсів (дані системи бухгалтерського обліку та статистичні дані) і способів їх організації, необхідних і придатних для реалізації податкового планування. Грамотне податкове планування неможливе без знання міжнародного і внутрішньодержавного податкового законодавства.

Особливості процесу оподаткування та його значущість як для формування доходної частини бюджету, так і для здійснення підприємницької діяльності дають підстави для виділення податкового планування як самостійного науково-практичного напрямку досліджень, а також як навчальної дисципліни для підготовки майбутніх фахівців. Поставлене завдання може бути вирішене шляхом включення курсу «Податкове планування у підприємницькій діяльності» до навчального плану підготовки бакалаврів за спеціальностями 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» та 071 «Облік і оподаткування».

1. Антіпов О.М., Новоточинова О.О. Податкове планування як засіб оптимізації сплати ПДВ та податку на прибуток - Електронний ресурс: - Режим доступу: http://filelibsnu.at.ua/naukovi/Naukovi_visti/PDF_10_2013/3.pdf

2. Загородній А.Г., Єлісєєв А.В. Податки та податкове планування підприємницької діяльності: Монографія. - Львів. Центр Бізнес-Сервісу, 2003. - 152 с.

3. Каменський Д.В. Податкова оптимізація та податкове ухилення в США: особливості відмежування // Держава та регіони. Серія Право. - 2011. - Вип. 4. - С.167-173.

4. Карпова В. Оптимізація налогових платежів. - X: «Издательский дом «Фактор», 2012. - 208 с.

5. Кміть В.М., Дзюрій О.І. Оптимізація та мінімізація податків в системі фінансового управління суб'єктів господарювання // Young Scientist- № 1 (28). - Part 1. January 2016. - С. 65-69.

6. Коростелкіна І.А. Концептуальное содержание корпоративной налоговой политики и обоснование её структурных параметров // Финансы и кредит. - 2014. - № 15. - С.27-36.

7. Коротун В.І. Проблеми мінімізації сплати податків в Україні // Економіка, фінанси, право. - 2010. - № 6. - С.21-24.

8. Кріль І.М., Кміть В.М. Суть та основні методи боротьби з незаконною мінімізацією оподаткування в Україні // Економікс. - 2013. - № 1. - С.172-177.

9. Ткаченко В.В. Податкове планування на підприємстві // Економіка і держава. - 2008. - № 12. - С.55-58.

10. Фролова Н.Б. Порівняльний аналіз факторів ухилення від сплати податків в Україні та США // Економіка і прогнозування. - 2014. - № 3. - С.148-156.

11. Черноус А.Г. Визначення межі між податковою оптимізацією та ухиленням від сплати податків // Право і суспільство - 2013. - №6-2. - С.287-291.

12. В Україні 165 громадян і 195 компаній мають офшорні рахунки, - Rapata Papers // iPress.ua - Електронний ресурс: - Режим доступу: http://ipress.ua/news/zhurnalisty_opublikovaly_chergovi_dokazy_164999.html

А.С.Мохненко

Херсонський державний університет

ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Ми вступили в нове століття, яке часто називають постіндустріальним, комп'ютерним, інформаційним. Постіндустріальне суспільство переростає в інформаційне, за яким починає окреслюватися суспільство знання, або освіти. Тому сучасність ставить перед системою освіти нові завдання, пов'язані з виробленням нової